

La legge per l'uomo. Una Chiesa al servizio. Red. Ernesto Cappellini. Roma 1980 ss. 420. Editrice Rogata.

Publikacja pod powyższym tytułem jest adresowana nie tylko do kanonistów, ale do szerszego ogółu czytelników interesujących się współczesną problematyką antropologii, eklezjologii i prawa kanonicznego. Całość pracy zawiera przedmowę kard. Sebastiano Baggio; wprowadzenie ks. prałata Ernesto Cappellini oraz 9 obszernych studiów z różnych działów nauki prawa kanonicznego.

We wprowadzeniu E. Cappellini motywuje tytuł dzieła. Uzasadnia służebną funkcję instytucji kościelnych względem osoby ludzkiej, odwołując się do wypowiedzi Chrystusa: „Nie jest człowiek dla szabatu, ale szabat dla człowieka” (Mk 2, 27). Zadaniem prezentowanego dzieła jest ukazanie tego, jak Kościół widzialny służy każdemu człowiekowi pomocą w osiągnięciu pełnego rozwoju osobowego, a przede wszystkim w realizacji właściwego mu powołania. Powstaje więc pytanie, jak zadanie to zostało skonkretyzowane przez autorów poszczególnych artykułów zamieszczonych w tym zbiorze?

1. A. Franzini: „Charyzmaty a instytucje w Kościele”. Zdaniem autora istotna zmiana w doktrynie Kościoła, jaką zainicjował Sobór Watykański II, polega na przyjęciu koncepcji Kościoła jako ludu Bożego, którego członkowie cieszą się wspólną dla wszystkich wolnością i godnością. Prosta konsekwencją przyjęcia tej koncepcji Kościoła jest odrzucenie przedsoborowego podziału Kościoła na dwie klasy (Kościół A — hierarchiczny i Kościół B — niższej klasy) oraz uznanie charyzmatów, w jakie Duch Święty wyposaża członków ludu Bożego dla dobra całej wspólnoty. Do charyzmatów zalicza on również urzędy, jakie otrzymują członkowie hierarchii. Rolę charyzmatów ukazuje na podstawie analizy pism Nowego Testamentu, wskazując przy tym na potrzebę odróżnienia cha-

ryzmatów prawdziwych od fałszywych. Zjawisko charyzmatów, które zawsze przejawiały się w życiu Kościoła, zdaniem autora należy wyjaśnić powstaniem różnorodnych tradycji, różnych teologii, różnic w liturgii i w dyscyplinie kościelnej. Niewątpliwie takie spojrzenie na pluralizm w Kościele przez pryzmat charyzmatów jest w dużej mierze trafne, choć nie można pomijać wpływu szeregu innych czynników.

2. A. Montan: „Podstawy sakramentalne porządku kanonicznego”. Na wstępie autor scharakteryzował różne kierunki uprawiania teologii prawa, jakie pojawiły się w okresie posoborowym. Proponuje własną koncepcję teologii prawa, opartą na koncepcji Kościoła jako sakramentu. Centralnym zadaniem tej teologii jest określenie pozycji sakramentalnej człowieka w Kościele. Pozycje te są różne, a mianowicie: pozycja człowieka ochrzczonego, sytuacja katechumena, sytuacja chrześcijanina grzesznika, sytuacja chrześcijan oddzielonych.

3. T. Bertone: „Szafarze, którzy otrzymali święcenia kapłańskie, a stan duchowny”. Jest to bardzo interesujące studium, którego przedmiotem jest analiza różnic, jakie powstały między członkami wspólnoty kościelnej z racji uczestnictwa przez niektórych z nich w kapłaństwie hierarchicznym. Szczególnie ciekawie jest ukazana geneza różnic, jakie powstały wśród uczestników kapłaństwa hierarchicznego, a mianowicie: biskupów, prezbiterów i diakonów.

4. J. Beyer: „Życie konsekrowane. Charyzmat i prawo”. Autor najpierw uzasadnia nazwę „instytut życia konsekrowanego”, jaka pojawiła się w języku prawa kanonicznego po Soborze Watykańskim II. Następnie charakteryzuje elementy istotne dla wszystkich instytutów życia konsekrowanego oraz elementy właściwe dla trzech podstawowych form tych instytutów, jakie u-

kształtowały się w dziejach Kościoła (zakony, społeczności życia wspólnego i instytuty świeckie).

5. E. Cappellini: „Świeccy w przyszłych normach prawa kanonicznego. Oczekiwanie i perspektywy”. Na podstawie doktryny Soboru Watykańskiego II i nauczania posoborowego Autor określa pojęcie „laika”, czyli „świeckiego” w Kościele. Znaczną część rozważań zajmuje analiza katalogu praw i obowiązków laików w Kościele i w świecie, zamieszczonego w schemacie księgi II, *De populo Dei*, nowego KPK.

6. O. Fumagalli Carulli: „Wpływ miłości na umowę małżeńską”. Opierając się na soborowej doktrynie o małżeństwie oraz przyjętej w schemacie nowego prawa małżeńskiego definicji małżeństwa jako *intima communio vitae et amoris*, Autorka proponuje wprowadzenie nowej postaci symulacji zgody na małżeństwo, a mianowicie symulacji miłości między małżonkami, oraz wprowadzenie nowej formy niedopełnienia małżeństwa, a w konsekwencji nowej postaci dyspensy — *privilegium fidei* — z powodu braku miłości między małżonkami po zawarciu umowy małżeńskiej. Wypowiedź ta, oparta na przesłankach zaczerpniętych z antropologii chrześcijańskiej, ma charakter pewnych postulatów *de lege condenda*.

7. F. Coccopalmerio: „Otwarta krytyka kościelnego prawa karnego”. Zdaniem Autora występujące w Kościele zjawisko niezrozumienia — a nawet pewnej kontestacji — prawa karnego zarówno ze strony studiujących prawo, jak i ze strony przedstawicieli władzy ma swoje przyczyny w wadliwej koncepcji przestępstwa i kary. W dotychczasowym nauczaniu prawa hołdowano koncepcji pozytywistycznej przestępstwa i kary kościelnej. Taką interpretację należy odrzucić, a przyjąć uzasadnienie ontologiczne, czyli oparte na eklezjologii. Nor-

my prawa karnego w Kościele nie wynikają tylko z woli prawodawcy, ale z natury Kościoła. Kara kościelna jest tylko prostą konsekwencją utraty przez chrześcijanina pełnej przynależności do Kościoła. Niewątpliwie wypowiedź ta ma wiele racji, ale trudno przyjąć bez zastrzeżeń opinię, iż nie ma zasadniczej różnicy między przestępstwem i grzechem ciężkim.

8. G. P. Valeschi: „Ochrona praw w Kościele”. Autor najpierw omawia zjawisko poszanowania praw osoby ludzkiej, jakie pojawiło się w nauczaniu społecznym Kościoła. Następnie charakteryzuje gwarancje pozytywno-prawne obrony tych praw w Kościele, jakie znajdują się w schematach różnych działów nowego KPK, a szczególnie w schemacie prawa procesowego.

9. G. Lobina: „Sprawiedliwość administracyjna”. W artykule tym zamieszczone są informacje na temat pojęcia funkcji administracyjnej w Kościele oraz reformy systemu sprawiedliwości administracyjnej. Uwaga Autora koncentruje się głównie na charakterystyce dwóch środków ochrony praw jednostki administrowanej w Kościele, a mianowicie: rekursu hierarchicznego do Kongregacji Kurii Rzymskiej oraz rekursu administracyjnego do drugiej sekcji Sygnatury Apostolskiej.

Oceniając omawianą publikację należy stwierdzić, iż jest ona dobrym przykładem nowego ujęcia problemów prawa kanonicznego w kanonistyce włoskiej. Widoczne jest tu zerwanie z pozytywizmem prawniczym, jakiemu hołdowali kanoniści włoscy w okresie przedsoborowym. W zamieszczonych tu rozważaniach materiał normatywny ma rzetelne oparcie w nowej antropologii i eklezjologii.

Ks. Józef Krukowski